

ITEM No 843/65IP
May 12
Mu-27209HUNGARY

PRIVATE PROPERTY (787.2) ✓

A PRIVATE TOBACCO SHOPSOURCE RELIABILITY: Believed to be reliable.DATE OF OBSERVATION: February 1965.ENGLISH SUMMARY: This report deals with various business transactions of a privately-run tobacco shop in BUDAPEST which is permitted to sell souvenirs and fancy goods also.

Owners must have their own capital and good connections with the black market.

If they are willing to work up to 14 hours daily, the owners may make more than 15,000 Forint a month, ten times the average Hungarian's earnings.

EVALUATION COMMENT: This report supplies information on a very small group of privately-run tobacco shops. The difficulties in running these shops are correctly described, as are the difficulties of private artisans.

x x x

Trafik maszek alapon

Kereskedelemre az utóbbi években nem, vagy csak egészen kivételes esetekben adnak ki iparendélyt. Sok idős embernek van azonban a kezében ma is régi alapon kereskedelmi és trafik iparendélye. Ezeknek az öreg embereknek sokszor se pénzük, se erejük, se tudásuk nincs az iparendély kihasználására. Ezért vagy felesbe társat vesznek maguk mellé, vagy fix összegért bérbe adják iparendélyüket. Formailag a társ vagy bérlő az engedélyes alkalmazottja. Kereskedő, ha idős és a munkát egyedül nem bírja két személy erejéig tarthat alkalmazottat. Ha azonban kiderül, hogy az engedélyes alkalmazottja társas vagy bérleti viszonyt takar, úgy azt üzérkedésnek minősítik a bíróságok.

A trafik 8.6% haszonkulccsal dolgozik az állami trafik-árunál. Az ellátás a nyáron nagy rossz volt, de télen is akadózó. A vevők tekintélyes részének nem tudnak árut adni különösen a filteres áruból. A nyári rossz ellátás az erős turista forgalomra vezethető vissza. A csehek szó szerint kifosztották a BUDAPEST-i trafikokat. Magán az állami cigarettán nem lehet a rendes megélhetést megkeresni, mert a forgalom az áruhiány miatt nem növelhető.

Ugyanakkor a trafik mellékárukból "bomba üzletet" lehet csinálni. Trafikban árusíthatók a dohányon és bélyegárun kívül bazár-, játékaruk és ajándéktárgyak. Ezek: rágógumi, csokoládé, Ikka filteres cigaretta (ez persze drágább, mint a magyar rendes áru), öngyújtó, bécsi plasztik szatyor, férfi és női pénztárcák, sportjelvények, kendők, kötött szatyrok, mágneses sakk és más játékaru, mint kártya, műanyag-gyerektárgyak, stb.

A játék és ajándéktárgyak két beszerzési forrása az Ikka és a maszek kisiparosok. Törvénytelen beszerzési forrás a csempészek.

Az Ikka dollár ára most 31-32 Ft. Ez szabadon vásárolható az Ikka üzlethelyisége előtt. 10 dolláros utalványért 310-320 Ft.-t fizetnek.

Az Ikka rágógumi 100 darabja 3 \$\$. Egy darab tehát 93-96 fillérbe kerül és 1.20 Ft-ért adható. Annyi adható el belőle amennyit az ember akar, csak éppen győzni kell a kiváltással.

Az Ikka filteres Luna (a Fecskéhez hasonló cigaretta) korlátlanul vásárolható az Ikká-ban. Bekerülési ára 4.60 Ft. Maximált eladási ára 5.-- Ft. Nagyon gyorsan fogyó áru.

Bécsi patent öngyújtó bekerülési ára 1,20 \$, azaz 37.20 - 38.40 Ft. Ezzel szemben csak 38 Ft-ért adható. Ezt csak azért veszik, hogy legyen róla számla. Egyébként az áru csempészektől vásárolható 28-30 Ft-ért. Így az üzlet már nyereséges. A csempészek a gyümölcsös teherautók sofőrjeitől és a dunai hajósoktól kerülnek ki.

Az Ikka utalványokat rendszerint a trafikosok maguk váltják be árura az utalvány megvétele és a meghatalmazás kitöltése után. Többször megkérlik az utalvány eladóját, hogy az árut maga váltsa ki és a pénzt az áruért adják. Így ugyanis semmi nyoma sincs az Ikká-nál, hogy hova került az áru. A számlát nem kell beállítani az adóvallomásba. A közvetlenül az utalványra átvett árunál sincs ugyan sok veszély arra, hogy a meghatalmazottak személy szerinti kiválogatásával megállapítsák, hogy ki vesz nagyobb mennyiségben árut az Ikkától, de miután a

postánál már végeztettek ilyen évekre vissza menő összeválogatásokat, egyes esetekben az elővigyázatosság indokolt. A forgalmi kimutatás elkészítéséhez tehát az Ikka nyugtákból csak annyit állít az ember be, amennyi az összes körülmények alapján opportunak látszik.

A kisiparosok már körülményesebb szállítók. A kisiparosok maguk is már nagy nehézségekkel küzdenek. Anyagellátásuk minimális. A műanyag szakmában lopott, hulladék és csempészanyaggal dolgoznak. Minderről számlát nem kaphatnak. Leszámlázni pedig csak annyit számlázhatnak le, amennyi árut a hivatalos helyekről számlával beszerzett anyagból termelni tudnak. A leszámlázott ajándéktárgyak után 40%, játékaik után pedig 30% a forgalmi adó. A kereskedőnek 11.5% engedményt adhat a kikalkulált árból. Ez a kereskedő haszonkulcsa, mert a kikalkulált árnál magasabban a kereskedő nem árulhat.

A feketén gyártott áruból azonban a maszek kisiparos is 30% kedvezményt adhat a kereskedőnek, mert neki sem kell forgalmi adót fizetnie. Ez jelenti a kereskedőnek a komoly üzletet. A kereskedőnek azonban a revíziók miatt mindig kell gondoskodnia arról, hogy az üzletében lévő áruk származása számlákkal legyen igazolható. A kereskedő raktárát ezért mindig ismerőseinél készterül tartani, vagy börtönnel játszik.

Mágneses sakk játékot így 35 Ft-ért veszik és 48 Ft-ért adják. Bécsi női fazon pénztárca plasztik anyagból az iparosnál 30 Ft, eladva 55 Ft. Sportjelvények eladási ára 4Ft, bekerülési áruk 2 Ft. A számlával vett sportjelvényeken a kereskedői engedmény 17%. A fenti árak természetesen a számlázatlan árura vonatkoznak. Az eladási ár azonban már hivatalos ár.

Forrás maga az engedélyt havi 2,500 Ft-ért bérelte. Tartott egy félnapos alkalmazottat mármint az engedélyes nevében. Saját maga délelőtt az áru után futott. Délután árult. Este megint áru után futott. Munkaideje napi átlag 14 óra. Ugyanakkor azonban megérte mert havonta 10-15,000 Ft tiszta jövedelemre tett szert a bérleti díjak és egyéb költségek levonása után. A havi forgalma cca 100,000 Ft. A forgalom lebonyolításához szükséges tőke 30,000 Ft.

Hangsúlyozni kell természetesen, hogy nem minden maszek trafikos keres ilyen méretekben, bár BUDAPEST-en legalább 50-en megkeresik a havi 10,000 Ft-t a trafikosok közül. Az öregek és betegek, akik nem tudnak pénzestársat kapni, aki aktívan tud dolgozni napi 10-15 órát és meri vállalni a veszélyeket, azok bizony, ha csak állami trafikáruval dolgoznak nem igen keresnek többet, mint havi 900-1,500 Ft-t, sőt, ha a trafik nagyon rossz helyen fekszik még kevesebbet is. A különbségek tehát nagyon nagyok.

Egy másik érdekes jelensége a kevesek kezében összpontosuló nagy kereseteknek a kevesek kezében felhalmozódó kamatozó tőke. Forrás például majdnem fél millió forintot takarított meg az elmúlt öt év folyamán. A maszek kereshet sokat, de költekezéseivel már vigyázni kell, hogy fel ne tűnjék. Ugy él, mint Iljov "szovjet milliomas". Megtakarításainak a kamataiból is megélhetne. Általában a nagykeresetű maszekok, orvosok (bár utóbbiak már jobban is költekezhetnek), színészek, vidéki tiszelnökök, stb. megtakarításaiból áll elő az OTP minden évben nagyon szépen emelkedő betétállománya. Az nem a "nép" kisösszegű megtakarításaiból növekszik. A megtakarításokat több fióknál elhelyezett több takarékbetétre fizetik be. Sokan csodálkoznak, hogy a név nélküli takarékbetétkönyvek rendszerét még mindig nem szüntették meg Magyarországon.

Egyébként az állami hatóságok is tudomást szereztek arról, hogy a bazár és játékarun "jól lehet keresni." A fő áldozatok azonban nem a trafikosok, hanem a bucsus árusok voltak. A trafikosok ugyanis a trafik és számlázott Ikka és egyéb áruforgalmuk alapján ki tudják mutatni a sok esetben csekély, de mégis biztosított megélhetésüket. A bucsus árusok azonban nem voltak ebben a kedvező helyzetben. Ezek ugyanis nagyrészt kisiparosoktól vásárolnak, akik nem tudnak számlát kiállítani, mert maguk is fekete árura vannak utalva. Így a bucsusok is csak igen kis számlázott forgalmat tudnak a maguk részéről igazolni, mely forgalomból a 11.5% haszonkulcs figyelembevételével, aki a költségeket is fedezni hivatott, megélhetést igazolni nem lehet. Azt állithatom, hogy 800-1,200 Ft-ból élek meg, mint ahogy sok trafikos tényleg ebből él meg a sokszázezer munkástársával együtt. Azt viszont nem lehet állítani, hogy havi megélhetési alapom 600 Ft. A pénzügyminisztérium ezért az egész bazár és játék áruval foglalkozó kereskedelemre általány pótdadó összeget vetett ki és pedig "feltételezési" alapon. Az adót a KISOSZ osztotta fel az egyes kereskedők között. Forrásra, mint bazár áru kereskedőre a szakmára kivetett általányadóból 3,500 Ft esett. Ezt nem volt probléma kifizetni, de sokszáz öreg nyögi a rája "feltételezési" alapon kivetett 1,000 Ft pótdadót és okoz számukra komoly gondokat.